

KARI LATVUS,
SAKARI HÄKKINEN &
HANNE VON WEISSENBERG
Köyhien Raamattu.
Helsinki: Kirjapaja 2010.
343 s.

Köyhyys on ajankohtainen aihe puhuttaessa hyvinvointivaltion yhteiskunnallisesta vastuusta ja oikeudenmukaisuudesta. Köyhiä tulee olemaan aina, jos kansallinen sosiaalipolitiikkamme tai globaali vastuuttomuus menevät yhä enemmän suuntaan, johon ne nyt näyttävän menevän. Suomessa tuloerot ovat kasvaneet viimeisten vuosikymmenten aikana huomattavasti. Tämä näkyy syrjäytyneiden ja köyhyydessä elävien talouksien määrässä. Köyhyys on toki suhteellista: huono-osainen suomalainen ei joudu kerjäämään toimeentuloaan kadulla. Riittävä sosiaaliturva takaa yleensä päivittäisen leivän ja katon päälle. Tästä huolimatta suomalainenkin köyhyys on eriarvoistavaa. Tutkimusten mukaan köyhyydellä on myös tapana periytyä.

Kolme eksegeettia, Kari Latvus, Sakari Häkkinen ja Hanne von Weissenberg pohtivat *Köyhien Raamattu* -teoksessaan köyhyyden ja eriarvoisuuden erilaisia ilmenemismuotoja Raamatusta sekä tämän päivän yhteiskunnassa ja maailmassa. Kirjoittajat pohtivat köyhyyttä avoimella siihen tavalla tai toisella liittyviä Uuden ja Vanhan testamentin tekstejä. Tekstien valinnassa on onnistuneesti käytetty harvapiikkistä haravaa. Näin köyhyyttä kyetään käsittelemään mahdollisimman laaja-alaisesti.

Johdannossaan tekijät kirjautavat metodikseen uudentyppisen Raamatun lukemistavan ja viittavat englanninkieliseen *Poverty and Justice Bible* -teokseen, jossa niin ikään keskitytään köyhyyttä ja oikeudenmukaisuutta koskeviin raa-

matunteksteihin. Kolmikon taustalla on vankka eksegeettinen tietämys, mutta myös halu tulkita Raamatun tekstejä nykyihmiselle puhuttelevalla tavalla. Kirjoittajia ohjaa myös eräänlainen missio: he haluavat tuoda esille köyhien oman äänen ja muistuttaa kirkon alkuperäisestä tehtävästä, ihmisten ja ennen kaikkea köyhien palvelemisesta tässä maailmassa. Teos on tarkoitettu laajalle lukijakunnalle, muillekin kuin teologeille.

Kirjoittajat ovat omimmillaan selittäessään tekstien sisältöä ja merkitystä eksegetiikan välinein, sitoen tekstit omaan aikaansa ja kulttuuriin. Tuhansia vuosia sitten laadittujen tekstien tulkitseminen oman aikamme köyhyyden, eriarvoisuuden, syrjäytyneisyyden tai vaikkapa ihmisoikeustilanteen valossa sisältää kuitenkin anakronismin vaaran. Kirjoittajat ovat toki tietoisia tästä, mutta joissakin tulkinnoissa joudutaan joka tapauksessa rakentamaan turhan vaivalloisia aasinsiltoja Raamatun ajoista nykypäivään. Tekijät ovat onnistuneet tehtävässään kuitenkin pääsääntöisesti erinomaisesti. Tulkinnat ovat useimmiten syvälistä pohdintaa herättäviä matkoja niin Raamatun maailmaan kuin nykypäivän köyhyyteen.

Köyhien Raamattu on jaettu yhteentoista lukuun, jotka on otsikoitu tekstien sisällön mukaan: Köyhyyden haaste, Köyhien Jumala, Köyhät naiset, Kaikesta luopuneet, Köyhien ruokailu, Köyhät kyykkyy, Oikeus virratkoon, Velka, Auttakaa, hyvät ihmiset!, Köyhän rukous ja Pyhä huolettomuus. Hyvien ja nasevien otsikoiden keksiminen on yleensä yleistajuisuuteen pyrkivässä teoksessa vaikeaa, mutta *Köyhien Raamattu* on erinomainen osoitus oivallisuudesta ja toimivista pää- ja alaotsikoista. Jälkimmäisistä esimerkkeinä muun muassa Jos tämän päivän selviäisi, Muistakaa tämä nainen!, Voiko kuuro tanssia? tai Ruostuvat rikkaudet.

Itselleni teoksen merkityksellisimpiä tulkintoja oli lesken ropo -tekstin äärellä kirjatut pohdinat. ”Liian suuri lesken ropo” luvussa Sakari Häkkinen osoittaa, kuinka perikooppia on useimmiten tulkittu sen intentioiden vastaisesti. Kertomus lesken rovosta ymmärretään useimmiten esimerkikertomuksena siitä, miten ihmisen tulee antaa koko elämänsä ja omaisuutensa Jumalan haltuun. ”Kenenkään ropo ei ole liian pieni, ettei sillä voisi auttaa jotakuta toista.” Avatessaan kertomusta Häkkinen korostaa sen kontekstia Markuksen evankeliumissa. Ennen lesken ropoa Markus ottaa esille leskien ahdingon ja selittää heidän heikkoa asemaansa sen ajan yhteiskunnassa. Jäätyään leskiksi naiset jäivät ilman miehen antamaa suojaa.

Toiseksi Häkkinen tuo esille lesken rovossa olevan uhriarkun merkityksen ja ottaa esimerkikseen toisen tekstin (1. Kun. 12:10–13). Uhriarkku ei ollut temppelissä hyväntekeväisyyttä varten, vaan se oli rahasto temppelin korjauksia varten. Yksikään köyhä leski ei hyötynyt rahastosta yhtään mitään, kun vielä muistetaan, ettei naisilla ollut edes pääsyä temppeliin kyseessä olevaa uhriarkkua edemmäksi. Köyhä leskivaimo osallistui siis kolikoillaan temppelin rakennustöihin — ja tällainen uhri oli pakollinen. Tooran säännökset uhrista olivat yksityiskohtaiset. Köyhä leski ei siis ollut minkäänlainen uhraamisen esikuva vaan selvä uhri.

Jeesuskaan ei puhu lesken ropoa käsittelevässä vertauksessaan siitä, kuka uhraa enemmän vaan siitä, ketä riistetään enemmän. Lesken ropo -kertomuksen jälkeen Markus onkin sijoittanut kertomuksen siitä, miten Jeesus temppelistä lähtiessään keskustelee opetuslastensa kanssa Jerusalemin temppelistä. Hän vastaa temppeliä ihastelleille opetuslapsilleen, että kaikki revitään maahan,

tänne ei jää kiveä kiven päälle. Hän arvostelee temppeleissä harjoitettavaa uhrikulttia, jossa uhri annettiin ihmisille Jumalan sijaan.

Häkkisen tulkinta tekstin yhteyksistä oman aikamme maailmaan vie lukijan Afrikkaan ja siellä elävien leskien asemaan. Ugandalaisen lesken asema on yllättävän lähellä tekstin esittämää asetelmaa, elämää yhteiskunnallisen riiston kohteena. Muita osuvia ja ajankohtaisia esimerkkejä olisivat olleet muun muassa lapsityövoiman käyttö tai ihmiskaupan uhrit. Tulkintansa lopussa Häkkinen soveltaa tekstiä vanhusten heikkoon asemaan nyky-Suomessa, ei kuitenkaan aivan yhtä kärkevästi kuin seuraavassa asian esitän. Myös osa vanhukssystemme elää epäoikeudenmukaisen ”riiston” alaisina vailla riittävää hoivaa ja hoitoa nyky-Suomessa: yhteiskunnan heikompiosaisina he jäävät osattomiksi siitä hyvästä, jota ovat olleet omalta osaltaan elämänsä aikana rakentamassa.

Niin edellä kuvattu lesken rooli kuin moni muukin *Köyhien Raamatun* sisältämä tulkinta innostaa lukijan moninaisiin pohdintoihin, joissa historia ja nykyhetki kohtautuvat ja Raamatun sanoma puhuttelee tässä ajassa. Teos olisi erinomaista materiaalia erilaisiin opintopiireihin ja opintoihin, joissa paneudutaan köyhyyden ja eriarvoisuuden moninaisiin syihin ja seurauksiin.

VIRPI MÄKINEN
DOS., HELSINKI

BARAK OBAMA

Of Thee I Sing: A Letter to My Daughters. Illustrated by Loren Long. Knopf. New York: Borzoi Books 2010. 36 s.

Teologisessa Aikakauskirjassa ei liene aikaisemmin arvosteltu lastenkirjoja. Tuskin tämäkään teos olisi päätynyt arvosteltavaksi ilman tekijänsä nimeä ja asemaa. Täs-

tä huolimatta Obaman lastenkirja on enemmän kuin Yhdysvaltain 44. presidentin kirje tyttäriilleen Malialle ja Sashalle; se on samalla kiinnostavasta peili ”obamalaisiin” arvoihin ja hänen Yhdysvaltojen historian tulkintaansa. Teos ei ole pelkkää tekstiä vaan sitä koristaa myös näyttävä ja onnistunut kuvitus. Aiheellisesti runsaasti palkittu kuvittaja Loren Long antaa Obaman teksteille siivet. Niihin on helppo ihastua iästä riippumatta. Longin kuvat ovat myös siinä määrin havainnollisia, että pelkästään niitä katsomalla saa melko hyvän kuvan siitä Amerikasta, johon Obama uskoo.

Obaman lastenkirjaa voi lukea monella tasolla. Yhtäältä on kyse hänen arvoistaan: tällaisena hän näkee Yhdysvallat ja tällaisen perinnön hän haluaa tyttäriilleen antaa. Moinen intiimiys saattaa tuntua eurooppalaisesta perspektiivistä hieman tirkistelyltä, mutta amerikkalaisen familiarismin kontekstissa kirja ei ole ollenkaan yliampuva. Toisekseen kirja on osa Obaman monessa mielessä yhä jatkuvaa kampanjaa: se kertoo, millainen mies Barak Obama on kulisien takana ja tuo esiin hänen vahvuutensa ajattelijana ja puhujana, jolla on selkeä eettinen arvomaailma, ja joka haluaa esittää itsensä myös vastuullisena isänä, ei vain tyttäriilleen vaan koko kansakunnalle. Viesti on tarpeellinen erityisesti kotikentällä, jossa yllättävän moni amerikkalainen yhä uskoo tai kuvittelee, että Obama on muslimi. Kokonaan toinen kysymys on, onko tästä kirjasta näitä epäilyjä hälvettävään vai lisääkö se vain presidenttiä kohtaan tunnettua epäluuloa. Edellä sanotun lisäksi tätä kirjaa voi lukea myös uskontunnustuksena amerikkalaisille – obamalaisille – perusarvoille.

Kirja on rakennettu siten, että aukeaman vasemmalla puolella on Obaman yksinkertainen kysymys, joka nostaa esiin jonkin tyttärien piirteen, josta heidän ”rakastava isänsä” on ylpeä – ja oikealla sivulla on tämän ominaisuuden esi-

kuva Yhdysvaltain historiasta. Arvot, jotka Obama tyttäristään löytää ovat seuraavat: luovuus, fiksuus, rohkeus, vahvuus, toisten uhrausten kunnioittaminen, kiltteys/lempeys (kind), periksi antamattomuus, seikkailunhalu, inspiroivuus, ylpeys Amerikasta, kuuluminen perheeseen ja monikulttuurisuus. Näiden arvojen kantamisen lisäksi Obama nimittää lapsiaan myös ”parantajiksi”, jotka Istuvan härrän tavoin ”hoitavat särkyneitä sydämiä”. Lisäksi hän muistuttaa heitä ymmärtämään, että jokaisella on oma äänensä suuressa amerikkalaisessa kuorossa.

Näistä arvoista kulttuurillinen tai etninen pluraliteetti nousee hallitsevimmaksi. Sitä kuvastaa muun muassa kirjan takakannen kolme kuvaa erirotuisista vaikuttajista liitettyinä kysymykseen ”olenko ker-tonut teille, että Amerikka koostuu kaikenlaisista ihmisistä” (people of every kind). Tässä kuvassa tiivistyy Obaman viesti *ex pluribus unum*, jota hän jo kampanjansa aikana piti painokkaasti esillä korostaen olevansa itse tämän unelman hedelmä. Obaman unelmassa ei ole ”mustaa Amerikkaa” tai ”valkoista Amerikkaa” vaan Yhdysvallat (United States of America). Tämä on kirjan läpäisevä teema.

Aivan johdonmukainen Obama ei kuitenkaan ole. Kirjassa esiin-tyy valkoisia, juutalaisia, mus-tia, intiaaneja, latinoja ja aasialaisia (kiinalaisia ja vietnamilaisia), mutta esimerkiksi arabeja kirjan lo-pun ”luokkakuvastakin” saa tur-haan etsiä. Irakin sodan ja Afganis-tanin kriisin jatkuessa olisikin epä-lemättä ollut uskaliasta sisällyttää myös heidät osaksi ”amerikkalais-ta perhettä”. Kuvastaako tämä yk-sityiskohta Obaman arvoja vai ai-noastaan poliittisia realiteetteja, jää lukijan ratkaistavaksi. Joka tapa-uksessa on selvää, että poliittises-ti korrektissa lastenkirjassakin on ilmeisen vaikea esittää viholliseksi yleisessä tietoisuudessa leimattuja itseään kompromettoimatta.

Sinänsä kirja toteuttaa kiinnos-tavasti integroivaa historiakäsitys-